

Palestina a Izrael očima českého veřejného mínění – říjen 2011

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2011, v11-10</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. – 10. 10. 2011</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1052</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PM.11, PM.96, PM.17, PM.172, PM.99, PM.100, PM.113</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>7. listopadu 2011</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Součástí říjnového šetření CVVM byl blok otázek týkajících se Palestiny, Izraele a jejich vzájemných vztahů v souvislosti s tím, že předseda palestinské samosprávy Mahmúd Abbás předložil v OSN o plnoprávné členství v této organizaci, jejíž schválení by znamenalo faktické mezinárodní uznání Palestiny jako nezávislého státu v hranicích zahrnujících území obsazená Izraelem po tzv. šestidenní válce z roku 1967 a s východním Jeruzalémem jako hlavním městem, což Izrael, podporovaný v tomto ohledu Spojenými státy a některými dalšími zeměmi, odmítá. V rámci šetření jsme zjišťovali, zda se lidé o dění v oblasti zajímají, jak hodnotí vztahy mezi Izraelem a Palestinci, jak vnímají působení různých aktérů při řešení konfliktu mezi Izraelem a Palestinci, jak se staví k otázce zrušení židovských osad na okupovaném Západním břehu a předání východního Jeruzaléma Palestincům a zda si myslí, že na to Izrael někdy přistoupí, a jestli si myslí, že nastane doba, kdy budou žít Izraelci a Arabové v míru.

Tabulka 1: Zájem o vývoj situace na Blízkém východě¹ (%)

	V/2002	IX/2005	I/2009	III/2011	IV/2011	X/2011
rozhodně ano	8	5	7	12	8	3
spíše ano	34	23	35	41	36	16
spíše ne	40	42	39	34	41	43
rozhodně ne	15	27	18	13	14	36
neví	3	3	1	0	1	2

¹ Otázka: „Zajímáte se o vývoj situace na Blízkém východě? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“

Nejprve jsme zjišťovali, nakolik se lidé o události na Blízkém východě vůbec zajímají. 19 % respondentů v šetření uvedlo, že se o vývoj situace na Blízkém východě rozhodně (3 %) nebo spíše (16 %) zajímá, 79 % naopak vyjádřilo spíše (43 %) či rozhodně (36 %) svůj nezájem a zbylá 2 % odpověděla, že neví. Porovnáme-li tyto výsledky s předchozími výzkumy, které se zabývaly děním v této oblasti a ve kterých byl zájem o vývoj tamní situace sledován (viz tabulku 1), je zřejmé, že v současnosti je deklarovaný zájem v tomto ohledu výrazně nižší. To může souviset se skutečností, že prakticky všechna předchozí šetření byla uskutečňována v souvislosti s intenzivními konflikty, popřípadě s dramatickou evakuací židovských osadníků z pásma Gazy v roce 2005, kdy i mediální pozornost věnovaná těmto událostem byla dlouhodobě podstatně silnější, než jaká je v současnosti, kdy těžiště hlavního dění leží na poli diplomacie a alespoň při pohledu zvenčí nepůsobí tak dramaticky.

Relativně vyšší zájem o dění na Blízkém východě projevovali muži (24 %) než ženy (14 %). Dále pak častěji svůj zájem o dění deklarovali spíše dotázaní s vysokoškolským vzděláním (39 %), lidé ve věku nad 60 let (28 %) a respondenti s dobrou životní úrovní (26 %).

Tabulka 2: Hodnocení vztahů mezi Izraelem a Palestinci² (%)

	IX/2005	I/2009	X/2010
velmi dobré	0	0	0
spíše dobré	2	1	2
ani dobré, ani špatné	12	4	11
spíše špatné	40	21	38
velmi špatné	20	59	20
neví	26	15	29

Následující otázka výzkumu se věnovala obecnému hodnocení současných vztahů mezi Palestinci a Izraelem. Ukázalo se, že česká veřejnost je v tomto ohledu stále značně skeptická. Pouze 2 % respondentů hodnotila vztahy Izraele a Palestinců jako „spíše dobré“, 11 % je označilo za „ani dobré, ani špatné“ a téměř tři pětiny (58 %) vztahy považují za špatné, z toho 38 % „spíše“ a 20 % „velmi“. Téměř tři z deseti (29 %) dotázaných na otázku uvedli odpověď „nevím“. V porovnání s předchozími výzkumy, které nabízí tabulka 2, je přitom zřejmé, že statisticky se aktuální hodnocení vztahů mezi Izraelem a Palestinci neliší od toho, jak lidé hodnotili tyto vztahy v září 2005 nedlouho po izraelském stažení se z pásma Gazy, ale je výrazně méně negativně vyhocené, než bylo na začátku roku 2009 v souvislosti s tehdy probíhajícím konfliktem v Gaze.

Analýza na základě sociodemografických znaků ukázala, že dominantním faktorem rozlišujícím jednotlivé skupiny je podíl odpovědí neví. Při jeho pomnutí se významné rozdíly mezi jednotlivými skupinami nevyskytly.

Další část výzkumu se zaměřila na hodnocení vybraných aktérů, kteří se zapojují do jednání v souvislosti s řešením izraelsko-palestinského konfliktu.³

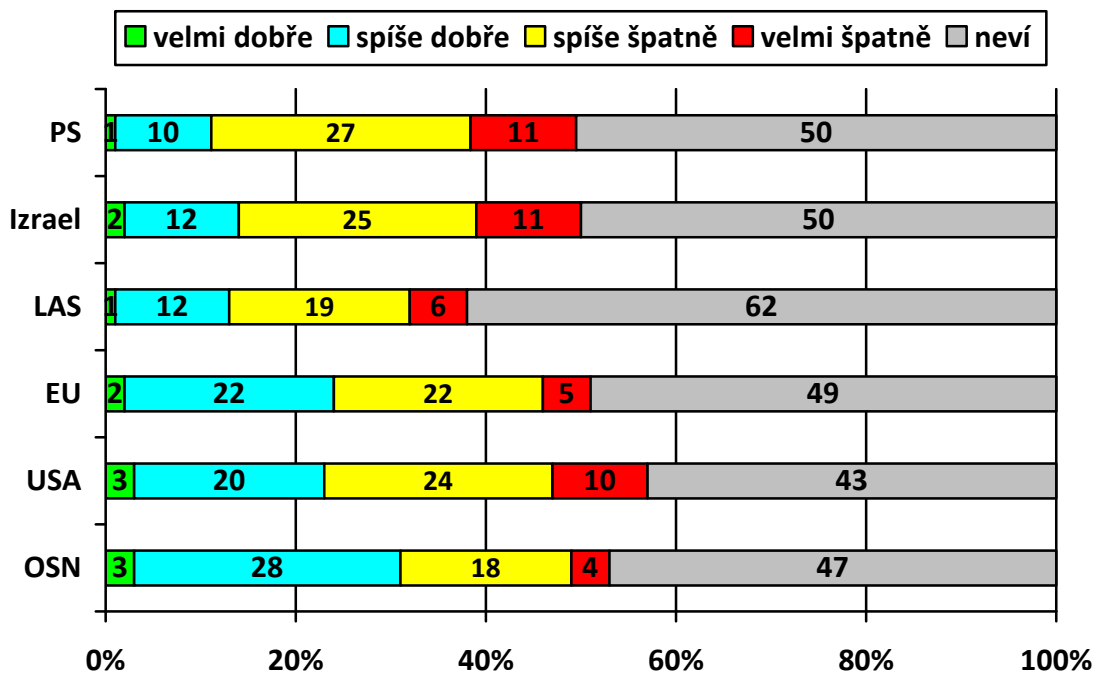
² Otázka: „Jak byste hodnotil současné vztahy mezi Izraelem a Palestinci? Jsou podle Vás nyní velmi dobré, spíše dobré, ani dobré, ani špatné, spíše špatné, velmi špatné?“

³ Otázka: „Jak byste v souvislosti s řešením izraelsko-palestinské otázky hodnotil působení a) Organizace spojených národů, b) Spojených států amerických, c) Evropské unie, d) Ligy arabských států, e) Izraele, f) Palestinské samosprávy?“

Možnosti odpovědí:

- velmi dobře
- spíše dobře
- spíše špatně
- velmi špatně
- neví.

Graf 1: Hodnocení působení některých aktérů při řešení izraelsko-palestinského konfliktu (%)

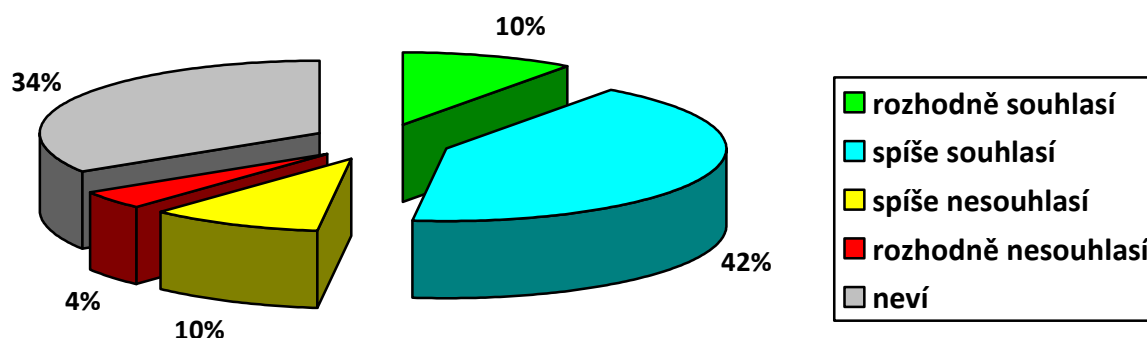
Jak ukazuje graf 1, z vybraných aktérů, kteří se dlouhodobě nejvýrazněji zapojují do jednání v souvislosti s izraelsko-palestinským konfliktem, nejlépe hodnocenou je Organizace spojených národů. Pouze v jejím případě podíl příznivého hodnocení (31 %) převážil nad podílem hodnocení opačného (22 %). V případě Evropské unie je podíl příznivého a nepříznivého hodnocení víceméně vyrovnaný, byť podíl nepříznivého hodnocení lehce o tři procentní body převážil (27 % „špatně“ : 24 % „dobře“). Zhruba v poměru tři ku dvěma a s absolutním rozdílem jedenácti procentních bodů pak převažoval podíl negativního hodnocení u působení Spojených států (34 % : 23 %). Při výrazně vyšším podílu nerozhodných hlasů se v absolutním vyjádření od toho příliš nelišilo ani hodnocení působení Ligy arabských států, kde podíl kladného hodnocení (13 %) byl o dvanáct procentních bodů nižší než podíl záporného (25 %), byť v relativním vyjádření byl převis negativního hodnocení (cca v poměru dva k jedné) o něco vyšší. Téměř shodně kriticky lidé hodnotí působení Izraele (13 % „dobře“, 36 % „špatně“) a palestinské samosprávy (11 % : 38 %). U všech aktérů přitom velká část respondentů, která se pohybovala od více než dvou pětín v případě USA do tří pětín v případě Ligy arabských států, přičemž většinou se pohybovala okolo jedné poloviny, nedokázala jejich působení při řešení izraelsko-palestinského konfliktu posoudit a odpovídala, že neví.

Podrobnější analýza ukázala, že z hlediska věku lidé starší šedesáti let jsou poněkud kritičtější ve vztahu k OSN a EU. Působení OSN a EU kritičtěji hodnotili i dotázaní se špatnou životní úrovní, zatímco mezi respondenty s dobrou životní úrovní byl relativně vyšší podíl příznivého hodnocení na adresu USA a Izraele. Z hlediska politické orientace příznivci ODS ve zvýšené míře kladně hodnotili působení OSN a také Spojených států, naopak nepříznivé hodnocení se častěji objevovalo ve vyjádřeních stoupenců KSČM, a to ve vztahu k OSN, EU a USA. Deklarovaný zájem o vývoj situace na Blízkém východě významně diferencoval

názory pouze v případě Izraele, jehož působení o něco méně kriticky hodnotili ti, kteří se o dění na Blízkém východě podle vlastních slov zajímají.

Zajímavé výsledky ukázalo také vzájemné třídění postojů respondentů k jednotlivým aktérům. Hodnocení působení Spojených států velmi silně korelovalo zejména s hodnocením OSN i EU a silná korelace se v tomto případě objevila také u hodnocení působení Izraele, zatímco ve vztahu k působení Ligy arabských států a palestinské samosprávy se výraznější závislost neukázala. Hodnocení OSN silně pozitivně korelovalo s hodnocením EU a USA, poměrně výrazně korelovalo i s hodnocením Ligy arabských států a v menší míře také s hodnocením palestinské samosprávy, zatímco u hodnocení Izraele byl vztah mezi oběma proměnnými velmi slabý. V případě hodnocení působení EU to bylo prakticky stejné, jako v případě hodnocení OSN. Hodnocení Izraele kromě poměrně silné pozitivní korelace s hodnocením USA výrazně pozitivně korelovalo i s hodnocením působení palestinské samosprávy a Ligy arabských států. Celkem nepřekvapivě spolu zřetelně korespondovalo i hodnocení Ligy arabských států a palestinské samosprávy.

Graf 2: Postoj k mezinárodnímu uznání Palestiny jako nezávislého státu⁴ (%)

Součástí výzkumu byla rovněž otázka týkající se mezinárodního uznání Palestiny jako nezávislého státu. Jak ukazují výsledky zachycené v grafu 2, asi polovina (52 %) českých občanů s mezinárodním uznáním Palestiny jako nezávislého státu souhlasí, z toho 10 % „rozhodně“ a 42 % „spíše“, zatímco nesouhlas vyjádřilo jen 14 %, z toho 10 % „spíše“ a jen 4 % „rozhodně“. Třetina (34 %) dotázaných k této otázce nezaujala stanovisko a odpověděla, že neví.

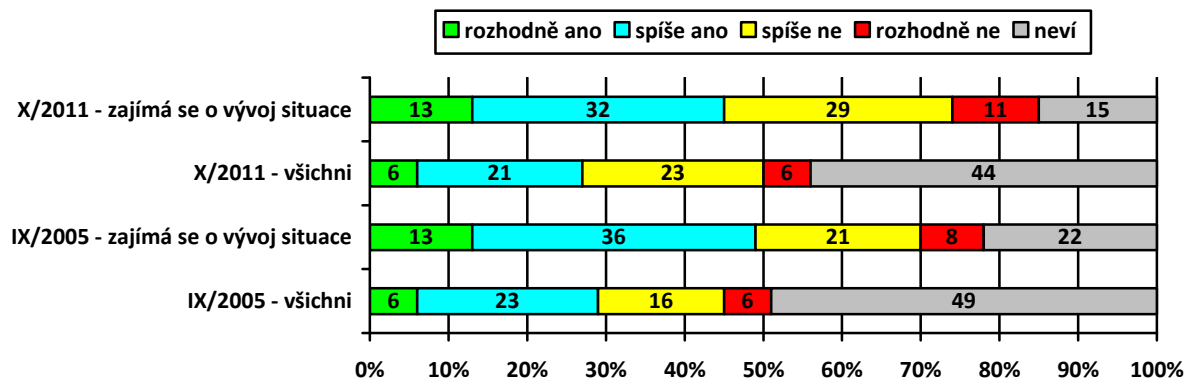
Analýza na základě sociodemografických znaků neukázala žádné statisticky významné rozdíly s výjimkou podílu nerozhodných odpovědí, který byl vyšší mezi ženami, mladými ve věku 15 až 19 let a dotázanými se základním vzděláním, zatímco opačnou situaci šetření zaznamenalo mezi absolventy vysokých škol. Naproti tomu značné rozdíly se objevily v souvislosti s hodnocením působení jednotlivých aktérů při řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Vyšší podporu uznání Palestiny vyjadřovali ti, kdo příznivě hodnotili působení OSN a palestinské

⁴ Otázka: „Souhlasíte nebo nesouhlasíte s mezinárodním uznáním Palestiny jako nezávislého státu? Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte.“

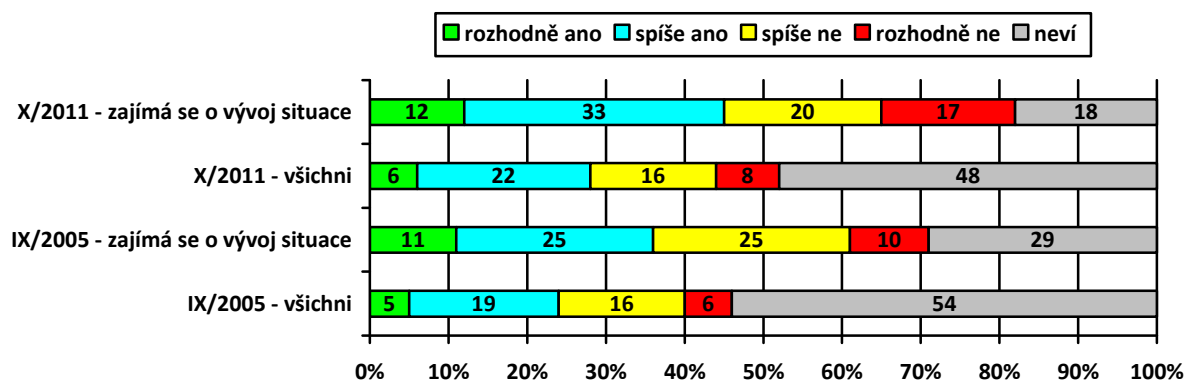
samosprávy, a naopak relativně nižší ti, kdo příznivě hodnotí působení USA a Izraele.

Další dotaz našeho šetření se zaměřil na to, jak by se Izrael měl vypořádat se spornými izraelsko-palestinskými otázkami, jako jsou židovské osady na okupovaném západním břehu Jordánu a problém východního Jeruzaléma.⁵

Graf 3a: Měl by Izrael zrušit židovské osady na Západním břehu? (%)

Graf 3b: Měl by Izrael předat Palestincům východní Jeruzalém? (%)

Jak ukazují grafy 3a a 3b, česká veřejnost a především pak ta její část, která se podle vlastního vyjádření zajímá o dění na Blízkém východě, se mírně přiklání k názoru, že by Izrael měl Palestincům předat východní část Jeruzaléma, což v rámci celé populace soudí 28 % proti 24 % nesouhlasících a mezi těmi, kdo se podle vlastního vyjádření zajímají o vývoj situace na Blízkém východě, to bylo 45 % souhlasících proti 37 % s opačným názorem. V otázce zrušení židovských osad na Západním břehu a evakuace osadníků je mínění českých občanů jako celku prakticky rozpolcené rovným dílem na jednu i druhou stranu, když 27 % takový krok podporuje a 29 % s ním naopak nesouhlasí. Ti, kdo se o vývoj situace na Blízkém východě podle vlastních slov zajímají, pak poněkud častěji souhlasí (45 %) než nesouhlasí (40 %). U obou otázek se přitom necelá polovina respondentů nedokázala rozhodnout. V porovnání s rokem 2005, kdy byly tyto

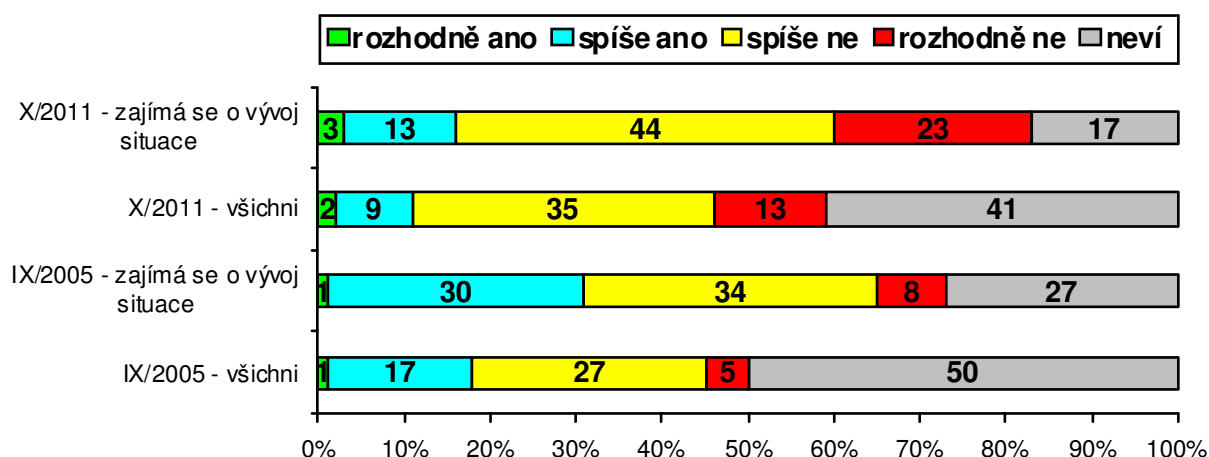
⁵ Otázka: Hlavním jádrem územního sporu mezi Izraelem a Palestinci i nadále zůstává okupované palestinské území na západním břehu řeky Jordán a východní polovina města Jeruzalém. Myslíte si, že by Izrael měl a) zrušit všechny své osady a vystěhovat židovské osadníky ze západního břehu řeky Jordán, b) předat Palestincům východní Jeruzalém?

otázky v zářijovém šetření v souvislosti s tehdejší izraelským stažením se z pásma Gazy položeny poprvé, o sedm procentních bodů narostl podíl těch, kdo nesouhlasí se zrušením židovských osad a vystěhováním osadníků ze Západního břehu, a to hlavně na úkor podílu nerozhodných odpovědí, který se o pět procentních bodů snížil. V případě otázky předání východního Jeruzaléma Palestincům naopak mírně vzrostl souhlas, a to opět na úkor podílu nerozhodnutých.

Podrobnější analýza neodhalila mnoho významných rozdílů z hlediska sociodemografického členění, odhlédneme-li od značně proměnlivého podílu odpovědí „nevím“. Prakticky jen absolventi vysokých škol poněkud častěji vyjadřovali souhlas se zrušením osad na Západním břehu, což naopak méně často podpořili dotázaní se středním vzděláním bez maturity. Kromě toho však šetření ukázalo, že s ústupky Izraele v tomto ohledu výrazně méně souhlasí lidé, kteří pozitivně hodnotí jeho působení při řešení izraelsko-palestinského konfliktu a naopak. Z hlediska hodnocení působení palestinské samosprávy při řešení konfliktu byla závislost přesně opačná, když lidé hodnotící ji pozitivně, častěji souhlasí s tím, že by Izrael měl vyklidit Západní břeh a předat Palestincům východní část Jeruzaléma. Postoje v obou těchto otázkách ohledně izraelských ústupků se přitom do značné míry překrývaly. Zrušení osad na Západním břehu a předání východního Jeruzaléma jednoznačně častěji podporovali ti, kdo souhlasí s mezinárodním uznáním Palestiny jako nezávislého státu.

Kromě samotného postoje respondentů k uvedeným otázkám šetření zjišťovalo i to, zda si lidé myslí, že se Izrael v blízké budoucnosti k takovým krokům, jako je evakuace osad za západního břehu Jordánu a vydání východního Jeruzaléma Palestincům, odhodlá.⁶

Graf 4: Odhodlá se Izrael k vyklizení osad na západním břehu a předání východního Jeruzaléma?

Výsledky šetření ukazují, že pouze asi desetina (11 %) českých občanů očekává takové ústupky ze strany Izraele při řešení sporných otázek mezi ním a Palestinci. Větší část odpovídající zhruba jedné polovině (48 %) s takovými kroky ze strany Izraele nepočítá. I u této otázky relativně častou byla odpověď „nevím“, což uvedly dvě pětiny (41 %) respondentů. V porovnání s rokem 2005 jsou přitom nyní čeští občané výrazně skeptičtější, pokud jde o to, že Izrael

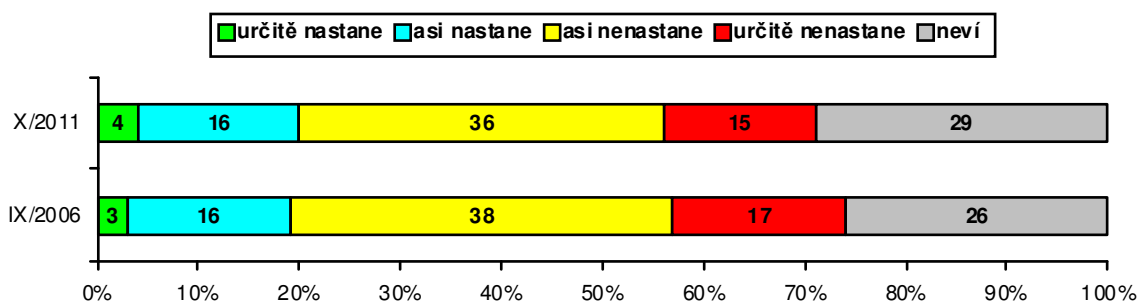
⁶ Otázka: Myslíte si, že se Izrael v dohledné době k evakuaci západního břehu Jordánu a východního Jeruzaléma odhodlá?

v otázce osad a východního Jeruzaléma ustoupí. Podíl těch, kdo očekávají ústupky z izraelské strany, proti roku 2005 poklesl o sedm procentních bodů a podíl těch, kteří si myslí opak, naopak vzrostl dokonce o šestnáct procentních bodů. Z výsledků šetření také vyplynulo, že ještě skeptičtější než populace jako celek jsou v tomto ohledu dotázaní, kteří se podle svých slov o vývoj v oblasti Blízkého východu zajímají. Mezi nimi zmiňované ústupky ze strany Izraele čeká sice 16 %, což je o něco více než v celé populaci, ale naproti tomu dvě třetiny z nich (67 %) je v dohledném čase nepředpokládají. Nárůst skepse v této skupině od roku 2005 je ještě mnohem markantnější, než tomu bylo v rámci celé populace.

Podrobnější analýza po vyloučení podílu nerozhodných odpovědí neukázala žádné významné rozdíly z hlediska sociodemografických znaků. Poněkud vyšší míru optimismu, pokud jde o ústupky ze strany Izraele, vyjadřovali lidé příznivě hodnotící působení OSN, Ligy arabských států a palestinské samosprávy při řešení izraelsko-palestinského konfliktu.

Poslední otázka bloku věnovaného blízkovýchodnímu dění se týkala toho, zda si lidé myslí, že mezi Izraelci a Araby zavládne někdy v budoucnosti mír.⁷

Graf 5: Nastane někdy v budoucnosti mír mezi Izraelci a Araby? (%)

Jak ukazují výsledky v grafu 5, česká veřejnost je v tomto směru převážně pesimistická. Jen pětina (20 %) českých občanů si myslí, že doba vzájemného pochopení a usmíření mezi Izraelci a Araby někdy v budoucnosti nastane, z toho pak pouze 4 % v to věří „určitě“ a dalších 16 % předpokládá, že to „asi nastane“. Opak čeká asi polovina (51 %) lidí, když 36 % se přiklání k variantě „asi“ a 15 % je o tom přesvědčeno „určitě“. Prakticky tři lidé z deseti (29 %) na to nemají názor. Aktuální postoje k této otázce se přitom nijak zvlášť neliší od toho, jak ji lidé posuzovali v září 2006 po konfliktu mezi Izraelem a Libanonem. Oproti tomu v současnosti došlo jen mírnému čtyřbodovému snížení podílu těch, kdo se domnívají, že doba vzájemného porozumění a míru mezi Izraelci a Araby v budoucnu nenastane.

Pomineme-li nerozhodné odpovědi, z hlediska sociodemografických charakteristik analýza neukázala žádné významné rozdíly. Relativně vyšší podíl optimistů šetření ukázalo pouze mezi dotázanými, kteří příznivě hodnotí působení OSN, USA či palestinské samosprávy při řešení konfliktu. Mnohem častěji v mírové urovnání pak věří ti, kdo si myslí, že Izrael ustoupí v otázce osad a východního Jeruzaléma.

⁷ Otázka: „Domníváte se, že jednou nastane nebo nenastane doba, kdy Izraelci a Arabové budou schopni přijmout své odlišnosti a žít v míru? Určitě nastane, asi nastane, asi nenastane, určitě nenastane?“